

Отримано: 16.08.2014 р.

Прорецензовано: 25.08.2014 р.

Прийнято до друку: 25.09.2014 р.

Чеховський Д. Б. Економічна природа гарантування банківських вкладів / Д. Б. Чеховський // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: збірник наукових праць / ред. кол. : І. Д. Пасічник, О. І. Дем'янчук. – Острогор: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. – Випуск 26. – С. 95–100.

УДК 336.717.3

JEL-класифікація: G 21

Чеховський Дмитро Борисович,
керівник проектів з ключовими партнерами, АТ «ОТП Банк»

ЕКОНОМІЧНА ПРИРОДА ГАРАНТУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ ВКЛАДІВ

У статті розглянуто теоретичні підходи до трактування сутності поняття «гарантування банківських вкладів». Сформульовано власне авторське бачення економічної природи гарантування банківських вкладів. Визначено об'єкт і суб'єктів гарантування банківських вкладів. Виявлено відмінності гарантування банківських вкладів від страхування.

Ключові слова: гарантія, банківський вклад, гарантування банківських вкладів, страхування, страховий гарантійний фонд.

Чеховський Дмитрий Борисович,
руководитель проектов с ключевыми партнерами, АО «ОТП Банк»

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ПРИРОДА ГАРАНТИРОВАНИЯ БАНКОВСКИХ ВКЛАДОВ

В статье рассмотрены теоретические подходы к трактовке сущности понятия «гарантирование банковских вкладов». Сформулировано авторское видение экономической природы гарантирования банковских вкладов. Определены объект и субъекты гарантирования банковских вкладов. Выявлены отличия гарантирования банковских вкладов от страхования.

Ключевые слова: гарантия, банковский вклад, гарантирование банковских вкладов, страхование, страховой гарантийный фонд.

Dmytro Chekhovskyi,
Manager of Projects with key partners, JSC «OTP Bank»

THE ECONOMIC NATURE OF THE BANK DEPOSITS GUARANTEE

In the article the theoretical approaches to the bank deposits guarantee are examined. The author's vision of economic nature of bank deposits guarantee is formulated. Objects and subjects of bank deposits guarantee are defined. Differences between bank deposits guarantee and insurance are determined.

Keywords: guarantee, bank deposit, bank deposits guarantee, insurance, insurance guaranty fund.

Постановка проблеми. Діяльність із гарантування банківських вкладів широко відома сучасній банківській спільноті та визнається одним із найсуттєвіших елементів підтримання стабільності та ліквідності банківської системи. Гарантування вкладів суттєво впливає на політику управління ліквідністю, яка, в свою чергу, є важливою складовою всієї банківської політики, від ефективної та правильної організації якої залежить стійкість функціонування банківської установи. В умовах економічної нестабільності гарантії вкладникам на випадок банкрутства банку підвищують ступінь довіри до банківської системи, що сприяє залученню банками тимчасово вільних коштів населення, і, як результат, підсилює стабільність фінансово-кредитної системи.

Незважаючи на широке обговорення різних аспектів гарантування банківських вкладів в економічній літературі, єдиної точки зору щодо сутності цього поняття досі немає. Це обумовлює необхідність подальших досліджень економічної природи даного виду гарантування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням гарантування банківських вкладів присвячено праці багатьох українських та зарубіжних учених, зокрема В. Огієнко, Т. Смовженко, І. Серветник, В. Пашневої, М. Адамчук, К. Молодик, О. Турбанова та ін. Утім, незважаючи на широке обговорення різних аспектів гарантування банківських вкладів в економічній літературі, єдиної точки зору щодо сутності цього поняття досі немає. Це обумовлює необхідність подальших досліджень економічної природи даного виду гарантування.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є з'ясування економічної природи гарантування банківських вкладів через дослідження специфічних особливостей, визначення об'єкта і суб'єкта гарантування банківських вкладів, виявлення відмінностей гарантування вкладів від страхування.

Виклад основного матеріалу. У сучасних тлумачних словниках поняття «гарантія» трактується як «забезпечення чого-небудь; умови, що забезпечують успіх чого-небудь» [4, с. 121], тоді як «гарантувати» означає «давати гарантію у чому-небудь, захищати» [6, с. 222].

В. Огієнко [15, с. 243] трактує гарантування вкладів у широкому розумінні як комплекс заходів держави і центрального банку, спрямований на підтримку стійкості банківської системи. На переконання автора, всередині самої банківської системи склались певні форми солідарності банків, для яких стійкість всієї системи є важливою умовою їх нормальної діяльності, тому в деяких випадках банки самі організовують страхування.

Т. Смовженко та І. Серветник [19, с. 60] конкретизують сутність гарантування банківських вкладів як комплекс заходів, що забезпечують захист вкладів на випадок банкрутства банку і передбачають зобов'язання щодо повернення вкладених у банк коштів у випадку банкрутства банку, що їх бере на себе спеціально створена організація, за рахунок особливого страхового фонду.

В. Пашнева [16, с. 111] виділяє такі особливості гарантування банківських вкладів:

- суспільна значимість діяльності, яка здійснюється в публічних інтересах;
- невизначеність кола осіб, оскільки чисельність вкладників постійно змінюється та достеменно невідомо, скільки їх буде на момент невиконання банком зобов'язань перед ними;
- некомерційний характер гарантування вкладів, через що така діяльність не представляє інтересу для бізнесу, і, отже, у даній сфері суспільної діяльності відсутній ринок відповідних послуг і конкуренція між їхніми постачальниками;
- універсальність гарантування незалежно від місця проживання вкладника або знаходження банку на території України, обсяг надаваних державою гарантій може бути однаковим для всіх вкладників.

Досить часто в економічній літературі поняття «гарантування вкладів» ототожнюється зі страхуванням. Так, М. Адамчук [1, с. 8] трактує гарантування банківських депозитів як «страхові правовідносини». К. Молодик [13] вважає, що терміни «гарантування вкладів» та «страхування вкладів» є взаємозамінними, тому не слід їх розрізняти, а О. Турбанов [20] відносить страхування банківських вкладів до інституту обов'язкового державного (публічного) страхування, тому, на думку дослідника, страхування банківських вкладів слід розглядати як спеціальний вид обов'язкового страхування майна.

За нашими міркуваннями, точка зору, що система гарантування вкладів є однією з форм організації страхових відносин є помилковою. Гарантування банківських вкладів має особливу економічну природу, що не дозволяє ототожнювати її з традиційним страхуванням.

Дійсно, гарантування банківських вкладів на основі створення страхового фонду має деякі спільні ознаки зі страхуванням, а саме:

- обмежений та однорідний перелік ризиків, які піддаються статистично ймовірнісним розподілам збитків;
- передача ризику іншій особі;
- замкнутий характер відносин, пов'язаних із розподілом збитків: мають право на отримання страхових виплат лише вкладники банків, які беруть участь в страхуванні;
- взаємний розклад збитку, що враховує ймовірнісний характер настання певних подій;
- участь у страхуванні великої кількості суб'єктів, при цьому нещасний випадок трапляється лише з деякими, а його наслідки нівелюються за рахунок коштів, зібраних з усіх учасників страхування;
- управління (перерозподіл) ризиків в системі страхових відносин спеціалізованим суб'єктом господарської діяльності, створеним з метою страхування.

Отже, спосіб додаткового захисту інтересів вкладників ґрунтується на створенні системи взаємної відповідальності комерційних банків та передбачає використання страхових принципів при утворенні фонду для повної або часткової компенсації збитків, нанесеного вкладникам.

Водночас, існують також певні відмінності гарантування банківських вкладів від традиційного страхування. Зокрема, регулювання відносин щодо гарантування банківських вкладів здійснюється на основі спеціально прийнятого для цієї мети закону, переважно імперативним методом. Тоді як у страховому законодавстві такого виду добровільного або обов'язкового страхування, як страхування вкладів немає. До того ж, якщо механізм гарантування вкладів передбачає створення страхового гарантійного фонду, то такий фонд, на відміну від інших страховиків, є некомерційною організацією, не включений до реєстру суб'єктів страхової справи й здійснює обов'язкове страхування внесків без відповідної ліцензії.

На відміну від звичайного страхування, коли за допомогою статистичних і математичних методів можна визначити розмір ризику та встановити відповідну премію, у випадку масового банкрутства банків за умов банківських криз іноді досить складно розрахувати премію. Варто відмітити, що лише в США існує заснована на ризику система премій, яка введена ще в 1993 р. За її існування оцінка ризику відбувається на основі коефіцієнта достатності капіталу та іншої необхідної фінансової інформації.

Привертають увагу й різні цілі гарантування банківських вкладів та страхування. Так, при традиційному страхуванні – це захист майнових інтересів фізичних і юридичних осіб, а при страхуванні вкладів через створення відповідного фонду – укріплення довіри до банківської системи та стимулювання залучення коштів громадян.

До того ж, слід дати відповідь на питання: чи є вклад майном, і, якщо так, то кому належить таке майно – громадянину, який зробив банківський вклад, чи банку, на рахунок якого знаходяться такі грошові кошти? Так, звичайно грошові кошти є майном. У момент передачі грошових коштів банку вони знеособлюються, оскільки банк зобов'язаний повернути вкладнику за його вимогою таку ж саму суму грошових коштів разом із нарахованими відсотками. Тому, якщо мова йде про збереженість вкладу, то зацікавлений безпосередньо в цьому вкладник, водночас згідно з чинним законодавством страхувати вклад зобов'язаний саме банк. Таким чином, в даному разі страхується не вклад як майно громадянина, а скоріш за все ризик неповернення банком грошових коштів, які прийняті у вклад. Відповідно, об'єктом страхування вкладів не є вклад як майно громадянина.

Крім того, страхування вкладів не відповідає умовам майнового страхування, за якими розмір страхового відшкодування за договором майнового страхування не може перевищувати дійсної вартості майна. При страхуванні вкладів відшкодовується не лише сума вкладу, але й належні до виплати відсотки, капіталізовані на день настання страхового випадку. Тому страхування вкладу не можна вважати страхуванням майна.

За страхуванням вкладів захисту підлягає ризик неповернення вкладнику грошових коштів, внесених до банківської установи, страхове відшкодування за вкладом отримує не страхувальник – банк, а вигодонабувач – вкладник. Крім того, страхування вкладів є обов'язковим відповідно до Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб». Таким чином, страхування вкладів можна віднести до видів страхування відповідальності за договором.

Отже, страхування банківських вкладів є видом, близьким до страхування цивільно-правової відповідальності, оскільки учасниками таких правовідносин виступають банк, Фонд гарантування, який виступає в якості страховика та громадяни, які виступають в якості вигодонабувачів.

Наступним питанням є таке: чи можна вважати функціонування страхового гарантійного фонду традиційним страхуванням.

Діяльність страхових гарантійних фондів базується на страхових засадах, але повністю ототожнювати із традиційним страхуванням не можна, оскільки окремі принципи страхування не є властивими для гарантійних фондів. Такі відмінності характеризуються такими принципами, як: отримання прибутку як від страхової, так і від інвестиційної діяльності; поверненість страхування означає, що основна частина страхових внесків (нетто-ставки) не належить страховику та має бути повернена страхувальникам у вигляді страхових виплат і відшкодувань; суброгація – це передача страхувальником страховику права на стягнення заподіяної шкоди з третіх (винних) осіб у межах виплаченої суми; контрибуція – це право страховика звернутися до інших страховиків, які за проданими полісами несуть відповідальність перед одним і тим самим конкретним страхувальником, з пропозицією розділити витрати з відшкодування збитків; перестраховання (страхування одним страховиком на визначених договором умовах ризику виконання частини своїх обов'язків перед страхувальником у іншого страховика) і співстрахування (страхування об'єкта за одним спільним договором кількома страховиками).

Відмінності традиційного страхування та гарантування через спеціальні фонди наведені в таблиці 1.

Таблиця 1
Відмінності традиційного страхування та гарантування через страхові фонди

Критерії	Традиційне страхування	Гарантування через спеціальні фонди
Форма проведення	Добровільна та обов'язкова	Добровільна та обов'язкова
Галузь страхування	Майнове, особисте страхування та страхування відповідальності	Страхування відповідальності
Вимоги до страховика	Мінімальна величина статутного капіталу та наявність ліцензії	Наявність спеціально створеного фонду
Учасники страхових відносин	Широке коло учасників	Обмежене коло учасників
Вигодонабувачі	Страхувальники та треті особи	Треті особи
Належність до контролю	Страховики	Страховики та страхувальники
Наявність системи знижок і надбавок	Існує	Відсутня
Результат оцінки фінансової стійкості страховика	Впливає на обсяг і структуру здійснюваних операцій	Не впливає на діяльність фонду

Джерело: складено автором

Найбільш повно висвітлити сутність гарантування банківських вкладів дозволяє розкриття двох ключових елементів: об'єкта та суб'єкта гарантування. Вказані елементи дають відповідь на питання: що гарантується, хто є гарантом, і яким чином забезпечується виконання гарантій.

Питання трактування сутності вкладу як об'єкту гарантування та його відмінностей від депозиту на сьогодні лишається дискусійним в економічній літературі.

Одна група вчених-економістів, серед яких О. Васюренко [5, с. 73], А. Мороз [14, с. 49], М. Савлук [7, с. 158], вважає поняття вкладу і депозиту тотожними та розуміє під ним грошові кошти в національній та іноземній валютах, що передані їх власником або іншою особою за його дорученням у готівковій або безготівковій формах на рахунок власника для зберігання на певних умовах.

На наш погляд, таке формулювання потребує уточнення в частині передачі коштів на зберігання, адже у такому випадку особа, яка передає кошти на зберігання, повинна оплачувати комісійні за цю послугу банку, тоді як при оформленні вкладу чи депозиту передбачається виплата банком процентів за користування такими коштами. Тому більш точним було б подати формулювання вкладів як грошових коштів, переданих на зберігання та управління.

Друга група вчених, до якої відноситься С. Фролов [21, с. 110], С. Мочерний [8, с. 309], М. Молдованов [9, с. 134], В. Стельмах [10, с. 187], розглядає поняття депозиту ширше, ніж сукупність грошових коштів, та включає до депозиту також цінні папери, акцентуючи увагу, тим самим, на участі банків-зберігачів у депозитарній системі.

О. Печоник відносить до депозитів «операційні рахунки та рахунки заробітної плати, депозити до запитання, заощаджувальні депозити, строкові депозити та депозитні сертифікати» [18, с. 123]. При цьому, власниками таких депозитів можуть виступати як фізичні, так і юридичні особи.

Специфічної точки зору дотримуються дослідники О. Кириченко [11, с. 383], яка під депозитом розуміє всі рахунки клієнтів, відкриті в банку. Проте у банківській установі можуть бути відкриті не лише поточні (розрахункові) чи вкладні (депозитні) рахунки, але й карткові рахунки, рахунки у цінних паперах, рахунки обліку процентних та комісійних доходів і витрат банку тощо, тому такий підхід, на нашу думку, є надто узагальненим.

О. Петрук [17, с. 74] пропонує під депозитом (вкладом) розуміти кошти, що надаються особами в управління фінансовій організації на чітко визначений строк та під процент і оформляються відповідною угодою. Такий підхід є звуженим, оскільки виключає урахування коштів, що обліковуються на розрахункових (поточних) рахунках в банку, у складі банківських вкладів.

На наше переконання, вклад є одним із видів депозиту. Тобто поняття «депозит» ширше, ніж термін «вклад». Депозит – це будь-які цінності, розміщені в спеціалізованій фінансовій організації. На депозит можна розмістити дорогоцінні метали, цінні папери, будь-які інші активи, тоді як вкладом слід називати грошові кошти, передані банку на договірній основі для зберігання та управління, на встановлений строк, під визначений процент та відповідно до умов договору.

Залежно від цілей депозитного страхування як одного з рівнів гарантування, частина депозитів або вкладів може виключатися зі страхування. Так, наприклад, окремі країни виключають із своїх схем міжбанківські депозити, оскільки передбачається, що банки повинні професійно оцінювати фінансовий стан свої колеги; інші – депозити в іноземній валюті місцевих банків (Франція, Сальвадор та ін.), треті – як міжбанківські депозити, так і депозити в іноземній валюті місцевих банків (Японія, Велика Британія, Танзанія та ін.). Іноді національні банківські системи із страхування депозитів виключають депозити, розміщені в філіалах іноземних банків (Японія). Такий підхід обумовлюється тим, що національні банківські системи не хочуть приймати на себе відповідальність за ризики інших країн.

Далі перейдемо до визначення кола суб'єктів гарантування банківських вкладів. Результати аналізу міжнародної практики гарантування дозволяють виділити чотири типи таких суб'єктів: 1) державу; 2) безпосередньо банківські установи; 3) страхові гарантійні фонди як інститути взаємного страхування; 4) окремі страхові компанії.

О. Турбанов [20] розглядає гарантування як суто державну гарантію, суть якої зводиться до того, що поручитель (чи гарант) відповідає своїм майном за зобов'язаннями третьої особи: «Державна гарантія повернення банківських вкладів громадян являє собою прийняття державою на себе зобов'язання відповідати своїм майном за зобов'язаннями всіх банків перед їх кредиторами – вкладниками... Однак такий спосіб виявляється задорогим для держави. Все навантаження від банкрутства банків ляже на бюджет, який в основному формується за рахунок податкових надходжень...»

К. Алексійчук [2] вважає, що основним суб'єктом гарантування банківських вкладів є страховий гарантійний фонд, який слід вважати позабюджетним цільовим фондом грошових коштів, оскільки до його основних завдань відноситься акумуляція коштів банків – учасників (тимчасових учасників) фонду,

участь у ньому для всіх банків є обов'язковою, а використання таких коштів здійснюється за цільовим призначенням – для виплати відшкодування вкладникам банків. Специфіка такого способу гарантування полягає у створенні спеціальної організації, яка бере на себе зобов'язання перед вкладниками щодо повернення внесених до банку коштів у випадку банкрутства банку або його неспроможності, повернути вкладені кошти за рахунок страхового фонду, яким така організація управляє.

Я. Берзанюк [3] акцентує увагу на тому, що справляння внесків до фонду гарантування вкладів має ознаки оподаткування, а самі внески мають ознаками такого обов'язкового платежу податкового характеру, як збір, а саме, встановлення актом органу державної влади, індивідуальна безвідплатність, безповоротність, обов'язковий характер та грошова форма, що не характерно для страхового платежу.

На нашу думку, зважаючи на обов'язкову участь, публічну природу економічних відносин із приводу акумулювання, розподілу й використання коштів страхового гарантійного фонду, не включення коштів фонду до складу державного бюджету, хоча вони належать державі на праві власності, гарантування вкладів слід відносити до сфери публічних фінансових послуг.

Українській вчений М. Мних [12, с. 13] правомірно зазначає, що поряд зі створенням страхового фонду «можливе створення додаткового механізму захисту вкладників на основі домовленості між банками». Але, на жаль, не зрозуміло, що саме мав автор на увазі, коли зазначав про «додатковий механізм» та «домовленість між банками».

Мова може йти про добровільне страхування тих видів банківських вкладів, які не забезпечені страховим захистом в рамках обов'язкового страхування, у тому числі на суми вкладів понад ліміт страхового покриття, який встановлений обов'язковим страхуванням.

Теоретично існує можливість забезпечення приватного страхування депозитів великими страховими компаніями. Перевага цього виду страхування може полягати в тому, що страховики визначають ризики, пов'язані з діяльністю окремих банків та встановлюють для них страхові внески, засновані на цих оцінках. Таким чином, більш надійні банки плататимуть менше, ніж банки, діяльність яких пов'язана з ризиком. Однак світовий досвід свідчить, що на практиці приватне страхування навряд чи може бути здійснене. По-перше, у багатьох країнах страхова індустрія менш розвинута, ніж банківська, і вона не має достатніх ресурсів для страхування всіх банківських депозитів. По-друге, навіть якщо страхові компанії мали б достатньо коштів, вони можуть не забажати здійснювати страхування через те, що банкрутства банків бувають, як правило, непоодинокими подіями, а оцінити такий ризик дуже важко. По-третє, приватні страховики можуть припинити страхування при ризиках, які вони вважають неприпустимими. А це, в свою чергу, може підрвати довіру до банку.

Загалом слід зазначити, що на сьогодні не існує єдиної універсальної схеми гарантування депозитів для всіх країн, оскільки не зважаючи на процес уніфікації банківських законодавств, національні відмінності типів банківських систем ще досить значні. Вони залежать від структури національної банківської системи, порядку функціонування системи контролю та нагляду за нею, відносин держави з комерційними банками.

Висновки. Наприкінці слід відмітити, що, на нашу думку, гарантування банківських вкладів являє собою комплекс заходів, за допомогою яких реалізується захист вкладів на випадок банкрутств або неспроможності комерційного банку повернути внесені клієнтами кошти. Це система правових норм та організаційно-фінансових механізмів для забезпечення державної стабільності банківського сектору та платіжної системи, а також економіки в цілому.

Гарантуванню банківських вкладів притаманні специфічні особливості, врахування яких дозволяє відмежовувати цей забезпечувальний засіб від інших видів гарантій. Зокрема, це стосується цілей гарантування вкладів: стимулювання залучення заощаджень населення в банківську систему, зміцнення довіри до банківського сектору, підтримка стабільності банківської системи, запобігання паніці населення щодо вилучення банківських вкладів, захист прав та інтересів вкладників. При цьому, особливим є й суб'єктний склад відносин, пов'язаних із забезпеченням виконання фінансових зобов'язань, зокрема участь у відносинах специфічного суб'єкта – фонду гарантування вкладів, наявність широкого кола учасників, зумовлений характер гарантування вкладів із чітко встановленими межами гарантій тощо.

Література:

1. Адамчук Н. Г. Международная практика страхования депозитов / Н. Г. Адамчук, В. И. Зимовцев // Страхование дело. – № 5. – 2007. – С. 7–13.
2. Алексійчук К. О. Фінансовий контроль у системі гарантування банківських вкладів / К. О. Алексійчук // Вісник Запорізького національного університету. Серія «Юридичні науки». – 2012. – Ч. 2. – Кн. 1. – С. 123–129.

3. Берназюк Я. О. Банки як єдині платники збору до фонду гарантування вкладів фізичних осіб / Я. О. Берназюк // Науковий вісник Чернівецького університету. Правознавство. – 2003. – Вип. 172. – С. 96–101.
4. Бибики С. П. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання / С. П. Бибики, Г. М. Сютя; За ред. С. Я. Єрмоленко. – Харків : Фоліо, 2006. – 623 с.
5. Васюренко О. В. Банківські операції : Навч. посіб. / О.В. Васюренко – К. : Т-во «Знання», КОО, 2000. – 243 с.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
7. Вступ до банківської справи: Учбовий посібник / Відп. ред. М. І. Савлук. – К. : Лібра, 1998. – 344 с.
8. Економічна енциклопедія: У 3-х томах. – Т.1 / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К. : Видавничий центр «Академія», 2000 – 864 с.
9. Енциклопедичний словник бізнесмена: менеджмент, маркетинг, інформатика / За заг. ред. М. І. Молдованова. – К. : Техніка, 1993. – 856 с.
10. Енциклопедія банківської справи України / Редкол.: В.С. Стельмах та ін. – К. : Молодь, ін Юре, 2001. – 680 с.
11. Банківський менеджмент: Навч. посіб. / О. А. Кириченко, І. В. Геленко, С. Л. Роголь та ін.; За ред. О. А. Кириченка. – К. : Знання – Прес, 2002. – 438 с.
12. Мних М. В. Іноземний досвід страхування депозитів та можливість його реалізації в сучасних умовах // М. В. Мних. – Економіка та держава. – № 10. – 2006. – С. 11–13.
13. Молодіко, К. Проблема морального ризику у правовідносинах із гарантування банківських вкладів / К. Молодіко // Підприємництво, господарство і право. – 2012. – № 6. – С. 23–27.
14. Мороз А. М., Савлук М. І., Пудовкіна М. Ф. та ін. Банківські операції: Підручник. – 2-ге вид., випр. і доп. / За ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза. – К. : КНЕУ, 2002. – 476 с.
15. Банківські операції: Підручник. / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза. – К. : КНЕУ, 2002. – 476 с.
16. Огієнко В. Страхування вкладів як інструмент зміцнення банківської системи України / В. Огієнко // Регіональна економіка. – № 1. – 2002. – С. 241–248.
17. Пашнева В. А. Правова природа страхування банківських вкладів // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки». – 2011. – Том 24 (63). – № 2. – С. 110-114.
18. Петрук О.М. Банківська справа: Навч. посіб. / О.М. Петрук; За ред. д-ра екон. наук, проф. Ф. Ф. Бутинця. – К. : Кондор, 2004. – 461 с.
19. Печоник О. И. Методологические подходы к решению проблемы гарантирования банковских вкладов / О. И. Печоник // Экономика региона. – 2006. – № 4. – С. 120–133.
20. Смовженко Т. Розвиток національної системи гарантування вкладів фізичних осіб: застосування передових принципів та методів / Т. Смовженко, І. Серветник // Банківська справа. – 2012. – № 5. – С. 59–75.
21. Турбанов А. В. Финансово-правовые основы создания и функционирования системы страхования банковских вкладов в Российской Федерации : автореф. дисс. на соискан. научн. степени докт. юрид. наук : спец. 12.00.14 / Турбанов Александр Васильевич. – М., 2004. – 47 с.
22. Фролов С.М. Банківська справа і основи митного регулювання в Україні: Теорія та практика: Навч. посіб. / С. М. Фролов. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2004. – 368 с.